

Leonardo da Vinci, αυτοπροσωπογραφία, 1512-1515

ΛΕΟΝΑΡΝΤΟ ΝΤΑ ΒΙΝΤΣΙ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΠΕΡΙ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

για το μικρόκοσμο και το μακρόκοσμο

«Ο άνθρωπος ονομάστηκε από τους παλαιούς μικρόκοσμος, και σίγουρα ο όρος αυτός χρησιμοποιήθηκε σωστά, γιατί και η γη όπως και ο άνθρωπος έχει συντεθεί από χώμα, νερό, αέρα και φωτιά. Όπως το ανθρώπινο σώμα διαθέτει οστά, πού συναπαρτίζουν το σκελετό και στηρίζουν τη σάρκα, το ίδιο και η γη έχει τη δική της αρματωσιά, τους βράχους. Όπως ο άνθρωπος έχει το αίμα, πού με τους πνεύμονες συστέλλεται και διαστέλλεται καθώς αναπνέαμε, έτσι και το σώμα της γης έχει τον ωκεανό, πού κάθε έξι ώρες μια κοσμική αναπνοή (ή παλίρροια) τον κάνει να πλημμυρίζει ή να αποσύρεται. Όπως οι φλέβες ξεκινούν από τη λίμνη του αίματος και διακλαδίζονται στο ανθρώπινο σώμα, έτσι και ο ωκεανός διαπερνά το σώμα της γης με άπειρες φλέβες νερού. Μονάχα τα νεύρα του λείπουν, γιατί εκείνα είναι προορισμένα για την κίνηση, ενώ ο κόσμος είναι αέναα σταθερός και ακίνητος, και επομένως δεν έχει ανάγκη από νεύρα. Κατά τα άλλα έχουν μεγάλη ομοιότητα».

για τη ζωγραφική

«Οποιος περιφρονεί τη ζωγραφική δεν αγαπά ούτε τη φιλοσοφία ούτε την αλήθεια»

«Αν περιφρονείς τη ζωγραφική, πού μπορεί να μιμηθεί όλα τα ορατά δημιουργήματα της φύσης, υποτιμάς μια λεπτή επινόηση πού εξετάζει με φιλοσοφικούς και δύσκολους συλλογισμούς τις ιδιότητες όλων των μορφών...»

για την εμπειρία

«Αφού η φύση ξεκινά από νόμους και καταλήγει στα φαινόμενα, εμείς θα ακολουθήσαμε τον αντίστροφο δρόμο: αρχίζοντας από την πειραματική ερευνά, θα ανιχνεύσαμε τους νόμους».

«Μάταιες και σφαλερές μου φαίνονται οι επιστήμες πού δεν θεμελιώθηκαν στην εμπειρία, μητέρα κάθε βεβαιότητας, ή εκείνες πού δεν καταλήγουν σε μίαν εμπειρική έννοια, με άλλα λόγια όσες επιστήμες, στην αφετηρία, στο μέσο ή στο τέρμα, δεν πέρασαν από καμιά από τις πέντε αισθήσεις».

για την ενεργοποίηση της όρασης από το τυχαίο

«Αν έχεις να επινοήσεις κάποια σκηνή, μπορεί να ανακαλύψεις εκεί ομοιώματα τοπίων πού τα στολίζουν βουνά, ποτάμια, βράχια, δέντρα, πεδιάδες, κοιλάδες, λόφοι. Άλλα μπορείς ακόμη να διακρίνεις μάχες, ανθρώπους σε δράση ταχύτατη, πρόσωπα με παράξενες εκφράσεις, κοστούμια, και μίαν ατέλειωτη ποικιλία από θέματα, πού μπορείς να τα προσδιορίσεις δίδοντας τους ολοκληρωμένη μορφή. Συμβαίνει με τους τοίχους και τις πολύχρωμες πέτρες κάτι ανάλογο με αυτό πού παρατηρούμε στις κωδωνοκρουσίες: στους αξεδιάλυτους ήχους μπορείς κι εκεί να διακρίνεις ότι όνομα ή λέξη σου υποβάλλει ή φαντασία σου. Μην περιφρονήσεις τη συμβουλή πού σου δίνω, να σταματάς καμιά φορά και να κοιτάζεις τις κηλίδες στους τοίχους, τις στάχτες της φωτιάς, τη λάσπη κι άλλα παρόμοια· μελετώντας τα προσεκτικά, θα ανακαλύψεις σε αυτά αληθινά έξοχες Ιδέες... Γιατί το απροσδιόριστο εξάπτει το νου και τροφοδοτεί την έμπνευση του καινούργιου. Πρέπει όμως να είσαι ήδη προετοιμασμένος να σχεδιάσεις σωστά όλα τα μέρη των θεμάτων

πού θέλεις να παραστήσεις, όπως λόγου χάρη τα μέλη των ζώων, τα στοιχεία του τοπίου, βράχους, φυτά και άλλα ανάλογα πράγματα».

για την προοπτική

«Υπάρχουν τρία είδη προοπτικής. Η πρώτη, ή προοπτική της σμίκρυνσης, μας δίνει τις διαστάσεις των αντικειμένων σε διάφορες αποστάσεις. Η δεύτερη ερμηνεύει τις αλλοιώσεις των χρωμάτων ανάλογα με την απόσταση που τα χωρίζει από το μάτι. Η τρίτη εξηγεί πώς μειώνεται βαθμιαία ή ορατότητα των διαφόρων σωμάτων, καθώς απομακρύνονται από τα μάτια μας. Τις τρεις αυτές μορφές προοπτικής θα τις αποκαλέσαμε: α' γραμμική προοπτική, β' χρωματική προοπτική και γ' ατμοσφαιρική προοπτική».

για τη στερεοσκοπική ιδιότητα των σωμάτων

«Κάθε συμπαγές σώμα γεμίζει τον αέρα γύρω του με άπειρες εικόνες, πού το προβάλλουν παντού ολόκληρο σε κάθε σημείο, χάρη στις αναρίθμητες (οπτικές) πυραμίδες πού διαχέονται στο χώρο. Κάθε πυραμίδα σχηματίζεται από πολλές ακτίνες και περικλείει άπειρο αριθμό πυραμίδων, πού κάθε μια τους τις περιέχει όλες δυνάμει».

«Όπως ή πέτρα πού ρίχνουμε στο νερό γίνεται κέντρο και αφορμή να δημιουργηθούν πολλοί κύκλοι και όπως ο ήχος διαχέεται κυκλικά στον αέρα, έτσι και κάθε σώμα πού βρίσκεται μέσα στον φωτεινό αέρα απλώνει και μεταδίδει ολόγυρα άπειρες εικόνες...»

*Αποσπάσματα από την πραγματεία περί ζωγραφικής του Λεονάρντο όπως αναπαράγονται στο πολύ ενδιαφέρον βιβλίο: Λαμπράκη-Πλάκα, Μαρίνα, **Οι πραγματείες περί ζωγραφικής Αλμπέρτι και Λεονάρντο**, Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη, Ηράκλειο Κρήτης, 1988*

Για κάτι εκτενέστερο ανατρέξτε στο:

- Kemp, Martin, **Leonardo on Painting**, Yale University Press, New Haven and London, 2001, ή στο
- **Leonard de Vinci: Traite de la peinture**, Paris : Berger-Levrault, 1987